

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Matthæi VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

Ioan. 15.

terea, quomodo Christus ad vitam resurrexit immortalē, ita ad vitam nos gratiæ resurgamus peccato posthac nunquam intermōturam. Si enim, hoc est, quia enim de ritu veteri vitiorum tanquam de terra mala arbores euulsa in Christi morte sumus complantati in terram bonam, id est, in vitam gratiæ, vt fructum qui maneat, adferamus: & hoc ad Christi mortis similitudinem, qui dum arbor est vitæ, propter nos tamen corpore mortuus est, & in sepulchro quasi hyemis tempore sub terra radix plantæ latuit, in resurrectione verò tanquam tempore veris resloruit: ita nos quoque non in terra, sed in aquis baptismi, vbi virtus mortis Christi est nobis applicata, mortui sumus non corpore, sed peccato, resurrecturi in ipso ad nouitatem vitæ; vt quomodo in Christo sumus complantati ad similitudinem mortis eius, ita ex succo quoque gratiæ eius, ex radice huius vitalis ligni resurgentes viuamus per ipsum. Hoc scientes, quia verus homo noster, id est, vita prior quam in peccatis duximus, crucifixus est, dum in fide Christi crucifixi à peccatis respiscimus, recipitque peccatum finem ac meritum sui. Ad modum enim Christi crucifixi, verus hic homo noster, homo peccati, figitur in cruce penitentiæ, continentiaque salutaris cum Christo, vbi membra sua ad priores actus iniquitatis non licet illi deinceps mouere, aut retrahere, quo sic destruat vitiosa conuersatio nostra, seu corpus peccati, quod aliud quam peccare non nouerat, vt ultra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est cum Christo, eo modo & intellectu, vsupra dictum est, iustificatus atque liber factus est à peccato, vt illi peccatum non noceat, nec illum impediatur etiam. Si autem cum Christo mortui sumus peccato, vt ultra in nobis peccatum non viuatur, credimus nunc simul etiam vitam gratiæ, & posthac gloriæ viuemus cum ipso. Scimus autem quod anima separanda est. Neque enim est eius resurrectio vt Lazari, aliorumque, qui ad vitam mortalem sunt resuscitati, quia mors Christo ultra non dominabitur, propterea quod immortalis resurrexit. Atque ideo quod mortuus est peccato, non suo, quia non habuit peccatum, sed nostro (posuit enim in eo Pater iniquitates omnium. Et ipse vulneratus est propter iniquitates nostras) mortuus est semel, puta in die Parasceues. Quod verò post resurrectionem viuat secundum humanam naturam, viuat Deo, id est, ad gloriā & honorem beatissimæ Trinitatis, quæ illum suscitauit ex mortuis. Ita & vos existimate vos mortuos quidem peccato in baptismo, viuentes autem Deo in obedientia voluntatis eius per gratiam ipsius, quæ nobis data est, in Christo Iesu Domino nostro.

Ioan. 11.

Esaiæ 53.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICÆ VI.

post Dominicam Sanctæ Trinitatis, Mathei V.

Matth. 5.

SAEPenumero Christus dixit verbo, opereque ostendit, quod non venerit legem soluere, sed implere: & nunc quoque in his præsentis Evangelij verbis clarissime ostendit, quam perfecta sit sui Evangelij iustitia supra legem, quandoquidem, vt dicit Apostolis suis, nisi maior fuerit illorum omnium quæ qui per illos credituri sunt, perfectio, quam scribarum

ac ph.

et pharisæorum, non eos intraturos in regnum cælorum. Legitur autem non incongruè hoc Euangelium post illud, quod proxima præcessit Dominica, in quo ad nostram ædificationem turbæ sitientis Dei verbum recensetur deuotio. Hic verò vtiliter, non nisi iustitiam esurientibus proponitur, quanta Christianorum esse debeat iustitia, vt feruore excitato, illam mox æmulentur apprehendere & obseruare. Dicit itaque:

Nisi abundauerit iustitia vestra plus quam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Per iustitiam hic non vna exprimitur virtus singularis, sed generatim pro omni accipitur virtute & probitate, vt iustitiæ nomen æquitatem, vitæ quæ rectitudinem significet. De qua iustitia Hieronymus dicit: Vera iustitia nihil est aliud, quam non peccare. Non peccare autem necessario simul comprehendit Dei præcepta seruare. Quomodo enim non peccaret Dei præcepta transgrediens? Secundùm Augustinum verò, iustitia est pulchritudo animi, qua homines pulchri sunt in conspectu Dei. Huius (iuxta eundem) duæ sunt species, scilicet declinare à malo & facere bonum. Hoc modo Noë dicitur iustus inuentus coram Deo. Abraham quoque orans pro Sodomitis Dominum: Si decem, inquit, fuerint in ciuitate viri iusti inuenti, &c. In Ezechiele quoque dicitur: Si iustus recesserit à iustitia sua, &c. Itaque hæc iustitia, hæc rectitudo vitæ, quæ omnes includit virtutes, maior sit necesse est in Apostolis & prælatis Ecclesiæ, quam in Pharisæis, qui erant prælati synagogæ, maior in populo Christiano, quam Iudaico, maior in sacerdotibus & monachis, quam in plebe, alioqui non intrabunt hi (qui esse debent perfectionis maioris) in regnum cælorum. Nisi, inquit, iustitia vestra, scilicet Euangelium profitentium, abundauerit & perfectior sit, quam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis. Quapropter videndum, in quibus pharisæorum iustitia fuerit, quam esse debuit, minor. Primo, erat minor in iudicando. Peruerso enim ordine iudicabant. Nam alios accusabant grauius, seuerèquæ iudicabant, seipsos verò aut dissimulabant, aut leuiter iudicabant, cum ediuerso sibi ipsi esse debuissent duri, alijs propitij, sicut scriptum est: *Iustus in principio accusator est sui*. Erant igitur Pharisæi peccatores, sed seipsos non iudicabant. Peccatum verò quod non plangitur, non doletur: ideo peccata eorum in illis manebant. Secundo, Pharisæorum iustitia erat in cognitione, non in affectu. Sciebant enim quid esset faciendum, non tamen item hoc amabant. Hoc hodie multis etiam grauibus viris contingit, qui sciunt quid factu opus sit, non tamen id ipsum facere possunt. Sunt in consilij vtilis, non tamen quod laudant, quodq; suadent, æque affectant. Tertio, erat Pharisæorum iustitia minor, quia docebant quod rectum erat, non tamen id ipsum faciebant. Quamobrem Christus de illis nos præmonuit, dicens: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt facere nolite. Dicunt enim & non faciunt.*

Quarto, minor erat in æstimatione. Iniquè enim comparabant legis præcepta, & suas seniorum traditiones. Nam superstitiones traditionum multas obseruabant, legis verò præcepta, Dei quæ mandata, propter illas transgrediebantur. Quinto, minor erat quam esse debuit Pharisæorum iustitia

Hieron.
Iustitia vera
quid sit.

August.

psalm. 56.
Genes. 9.
Eccl. 44.
Genes. 18.
Ezech. 18.

Iustitia pharisæorum in quibus tunc it minor.

pro. 7.

Matth. 23.

Matth. 17.

Iustitia in perfectione iustitia: cuius duæ sunt partes, puta declinare à malo, & facere bonum. Putabant enim se non obligari, nisi ad opera externa, nullam in animi affectibus culpam agnoscentes. Illicium sciebant machari, affectum autem, concupiscentiam & voluntatem mechandi habere latentem, quamdiu nihil prodiret in opus, non aestimabant peccatum. Item, non concupiscere uxorem, aut rem alienam, de externa duntaxat exhibitione, qua molitur quis impetrare quod prohibitum est, intelligebant. Unde studium externum, aut conatum in verbis, osculis, & huiusmodi ad concupiscentiam adulterij pertinentibus damnabant, non autem solam concupiscentiam, aut voluntatem malam latentem. At Evangelica iustitia prohibet aliena opera iudicare, seipsum verò accusare, damnareque laudat: sicut legimus de publicano, qui de templo exiit magis iustificatus, quam Pharisæus, quia seipsum condemnando iudicauerat, cum ediuerso Pharisæus se quidem commendaret, publicanum verò damnaret. Itaque hæc Pharisæica est iustitia.

Iustitia Evangelica quæ sit.

Matth. 23.

Porro Evangelica iustitia est bonum agnoscere & amare, docere & facere, maiora quoque facere, & minora non relinquere. Evangelica insuper iustitia non solum opera, sed & voluntatem malam damnat animorum. *Qui viderit*, inquit Christus, *mulierem ad concupiscendam eam, tam mechatus est eam in corde suo.* Quapropter rectè Dominus dicit: Nisi iustitia vestra abundauerit plus quam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Intelligitur autem hoc dictum non de Pharisæis malis, odio inuidiaque plenis. (Illorum enim nulla fuit iustitia) sed de his qui dici poterant iusti, hoc est, de Pharisæorum iustitia, & de consuetudine eorum generali.

Audistis, quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Exod. 20.

Prohibitum est antiquis patribus, scilicet occidere. Quod non de brutis aut plantis (quæ etiam aliquam habent vitam) intelligendum est, sed de hominibus. Irrationabilia namque omni tempore licet occidere, hominem verò aut alium aut seipsum occidere illicitum est. Non tamen agit contra hoc præceptum, qui ordinate & ex autoritate occidit. Quo, inquis, ordine, aut cuius autoritate licet occidere? Diuina. Deus enim solus Dominus est vitæ & mortis: omnia ipsius sunt, & in manu eius sunt omnes fines terræ, quia ipse fecit nos, & non ipsi nos. Quare si voluerit contere omnia, quis contradicet ei? Itaque Deo iubente occidere licet. Potest enim Deus hominem tibi occidendum committere. Neque tu peccas si Deo obedieris, & hominem (tametsi innocens fuerit) propter solum eius præceptum occideris. Tua enim illum autoritate non occidis, sed diuina, ut occidas, iubente. Propterea Abraham adeo non deliquit occisurus Isaac innocentem filium suum Deo iubente, ut etiam vehementer laudatus, & apud Deum sit exaltatus propter eam. Factoris tamen id erat Deo iubente, quod alioqui iuste facere non poterat: nempe iugulaturus innocentem. Quis enim diceret patri licere occidere filium suum? Profus nemo. Non est enim pater dominus vite filij sui, nec eripere illi debet quod non dedit. Deus verò potest innocentem occidere, quia & noxius.

Quo ordine & cuius autoritate licet occidere.

1. Reg. 2.

Psal. 94.

Psal. 99.

Genes. 22.

& noxius & innocens Dei est. Quomodo ergo per seipsum potest occidere hominem, ita potest occidendum per alium committere. Bisariam autem hoc precipit Deus. Aut enim cum qui debet occidere singulariter propterea iubendo alloquitur, quomodo Abraham, aut generatim precipit, ut Sauli: *Vade, inquit, percutite peccatores Amalec.* Aut mandat hoc per legem, ut est illud: *Maleficos non patieris vivere.* Et crebro habetur in lege de lapidatione criminoforum. *Minister autem legis est is, qui à Deo constitutus est iudex & vindex malorum. Omnis enim potestas à Deo est.* Qui verò occiderit absque iudicio legis, reus erit iudicio. Iudicium non semper sententia, quæ post allegatorum discussionem datur, intelligitur, sed etiam est ipsa ventilatio causæ atque discussio, ubi inquiritur, reus ne sit qui iudicatur an absolvendus. Qui igitur occiderit, reus erit iudicio, quo discutitur scilicet, an per legis sententiam plecti meruerit, qui reus accusatur, an dimittendus. Non enim omnis qui occiderat, occidebatur: sed absoluebantur etiam quidam, iuxta divinæ legis sententiam.

Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Videris, inquit, quomodo legem non veni solvere, sed implere. Lex iubet non occidere: quod vos quantum ad externa opera attinet, duntaxat prohibuit intelligitis, vindictæ tamen appetitum, occidendive animum haudquaquam damnatis, aut esse peccatum agnoscitis, quam diu foras nihil truperit vindictæ. Ego verò legem impleo, quia quod lex iubet, hoc ego quoque iubeo, non occidendum scilicet. Nihilominus & hoc quod legi deerat, hoc est, quod non exprimebatur in lege verbis, impleo, siue perficio: damnans & interdicens non solum homicidium, sed etiam occidendi animum, malam voluntatem, vindictæq; appetitum. Ego itaque dico vobis, omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, hoc est, discussione, qua patefiat, an deliquerit nec ne. Quidam textus inveniuntur, ubi adiecta sunt hæc duo verba, sine causa. Qui enim ex causa irascitur, non est propterea iudicandus. Unde qui vitio irascitur, non personæ, volens illum emendari, non affligi, nec ultionem expetens, sed correctionem, iuste irascitur, nec sine causa. Qui verò sine causa irascitur, puta ex passione & vitio animi, reus erit iudicio. Hic tamen nostra lectio non habet sine causa, ne passioni locus detur excusandi, sed commotio & simul omnis ira truncetur. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Quapropter de passionibus, quando sint peccata, hoc sciendum est, aut passionem esse malam de se, id est, suapte natura, ut est invidia, quæ repugnat charitati, & est peccatum; cum ex suo genere sit mala: & hoc modo ira non est peccatum, quia ex suo genere non est mala, cum possit esse & bona ac utilis. Ira enim ut etiam est appetitus vindictæ, non semper est mala, sed potest esse licita. Nam si apperas ut quis puniatur delinquentium, qui commiserit, & hoc quantum commiserit, id est, non ultra demeritum, nec ab alio quàm ab eo qui auctoritatem habet puniendi, ut ipse in potestate constituto iuxta ordinem legis. Petis insuper non aliter id fieri, nisi ad finem honestum ac bonum, puta ut melior fiat is, qui peccavit, ceteriq; peccare timeant. Hoc modo ira, vel ut est vindictæ appetitus, non est

SSS 2   illicita.

Genes. 22.
1. Reg. 15.
Exod. 22.
Levit. 24.
Iosue 7.
Sapient. 6.
Rom. 13.
Iudicium
quid quan-
doque signi-
ficet.

Math. 5.
Exod. 22.

Jacob. 1.

Passiones a-
nimæ quan-
do sunt pec-
catum.

Ioannes
Chrysol.

illicita. Vt enim Chrysolomus ait: Si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec crimina compefcuntur: quia patientia irrationabilis vita feminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum. Alio modo ira, aut alia qualibet passio, vt est passio inordinata, ac immoderata, tunc est mala, quemadmodum passio quacunque esse potest mala, propterea quod aut est nimia, aut irreformata, aut rationem perturbet. Quando ergo vindicta ex zelo iusto & modo licito appetitur tantum, & iræ motus sub disciplina cohibetur ac fræno, ita vt rationi subiecta eandem non præcedat, sed sequatur, atque ab ea dirigatur, vocatur ira zeli, & est bona. Porro vbi iniustum quid appetitur, & ira passio est, ac vitium rationem, aut præcedens, aut ita sequens, vt tamen non secundum rationem, sed secundum passionem iræ iudicium fiat, tunc ira noxia est, illicita, inordinata ac mala.

Ira quando
si bona, &
quando ma-
la.

Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

Racha quid
signet.

Racha significat indignantis animi motum, quo non solum quis irascitur, sed iram suam etiam externe gestibus, aut voce indicat: tunc ira firmiter gradu aliquo grauior. Tertio, ira si præterea eo processerit, vt contumeliam addat, dicatque fratri suo fatue, aut simile quid iniuriosum, adhuc grauius peccat. Poni itaque Dominus tres gradus iræ, quibus singulis tres quoque suppliciorum à regione gradus opponit Dominus, ita vt supplicium grauius gradui iræ grauioris quoque respondeat. Verbi gratia. Est ira quandoque sola, animique commotio seu conceptus rancor, huic debetur iudicium, hoc est, ira hæc discutienda est, an deliquerit nec ne, discernendumque, vitium ne sit an zelus. Scriptum namque est: *Ira simini & nolite peccare.* At vbi ira verbis furorem spirantibus, gestibusque ostenditur (quod non raro offensionem, læsionemque generat proximi) huic debetur consilium, quo tractandum est, quo supplicij genere puniendus sit, qui deliquit. Primus gradus incertitudinem habet peccati. De hoc enim inuestigatur, an deliquerit.

Ira gradus
tres qui sunt.

Psalm. 4.

Secundus gradus pro constanti relinquit hominem deliquisse, sed quantum peccarit grauius, adhuc incertum est, sed tractandum, consultandumque, vt peccato supplicium æquum opponatur. Tertius sequitur gradus, quando ira non solum verbis & gestibus sese prodit, turbationem commoti animi indicans, verum etiam proximo contumeliam adiicit ac contemptum, vt si quis alium adorsus dicat fatuum ira stimulante, reus hic dicitur æterni ignis. Sic enim habes: Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Vide valde iustam iudicis æquissimi sententiam, qua seueritate nobis prohibetur rit contemnere proximum, aut contumelia eundem afflicere. Sciendum tamen, contumeliosum verbum, aut probrosum dicere fratri non ex contumelia, id est, non animo inferendæ contumelie, sed studio corrigendi, atque à peccato, erroreve retrahendi, non est illicitum. Charitas enim durius tunc agit, quo videt languorem delinquentis maiorem. Et fortasse qui corrigendus est, non recipit aut non satis auscultat seu acquiescit, nisi seuerioribus arguatur verbis. In ira igitur huiusmodi si forè verbum probrosum, aut.

Probrosium
verbum quã-
do alijs in-
ferte licet.

aut exasperans effutieris in fratrem, aut subditum, ilico lenitate aliqua verborumque dulcedine, aut charitatis signo vulneri medearis, quo ex amoris & zeli fervore reprehensus id intelligat emanasse, nec contumeliam putet, quæ cum verbis, signisve charitatis permixta ac temperata est. Optimum autem corripiendi canonem tibi institues, si neminem, donec ira quiescat, corripias, ut correptionem præcedat compassio, & si reprehensionis tunc adhibenda fuerit austeritas, mitigetur hæc oleo charitatis. Parum enim aut nihil fructus adfert correptio, quæ cum austeritate incipit, & desinit in severitatem. Correptio si esse debeat fructuosa, is qui correptus est à te, placatus, emendatusque recedat, gaudeatque se tibi, maxime autem Deo reconciliatum. Quapropter correptionis finis sit misericordia, & arguentis ira terminetur in benignitatem.

Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum,

Videte quàm salubriter vrget nos Dominus ad observandam charitatē erga proximum. Neque enim odio vult nos laborare proximorum, nec finit, ut quem offendimus fratrem, implacatum, irreconciliatumve relinquamus: adeo ut sacrificium nostrum quoque, siue id fuerit oratio, siue decima, hostia aut oblatio, haudquaquam speremus acceptum Deo, nisi charitatem habuerimus ad proximum, eandemque si læserimus, in proximo reformemus: alioqui sciamus, inquit, munus nostrum non respectum iri, nisi lasum reconciliauerimus fratrem. Itaque dicit: Si offers munus tuum ad altare, siue materiale id fuerit altare, siue altare cordis, hoc est, animus offerendi, & recordatus fueris, quod frater tuus habet aduersum te. Si recordatus fueris quod tu læseris illum, aut iniuriam, contumeliamve illi irrogaueris (tunc enim habet quid expostulandum aduersus te: nam si ille te offenderit, ipse non habet aduersus te, sed tu habes aduersus illum) relinque ibi munus tuum ante altare, id est, ante offerendi propositum, & vade prius reconciliari fratri tuo. Non præsumas offerre Deo munus, quia non acceptum illi erit, quicquid obtuleris, antequam te humiliaueris proximo, rogatque venia illum tibi reconciliaueris. Hoc tamen intelligitur, si præsto est quem offendisti. Nam si præsens non est quem offendisti, interim doleas oportet, & corde humiliato à Deo petas veniam, rogaturus à proximo quoque, cum ad illum veneris quem læsisti. Potes autem & magno merito tuo eum placare, atque tibi reconciliare, qui te offendit, tamen si non tenearis. Hoc difficile fore scio superbia, quæ vult aliquid esse, videri ac haberi: porro humilitati facillimum est. Sape enim opinionibus fallimur, & familiaris nimirum est nobis amor priuatus seu proprius: vnde fit, ut nostra semper plus æquo excusamus, seuerius verò quàm oportet iudicemus aliena. Inde etiam nobis vsu venit, ut putemus nos non offendisse (quod in contentionum sit studijs magis autem ab altero offensos, cum tamen reuera coram Deo aliter iudicetur, vbi aut vterque noxius est, aut alter, isque plerumque qui minus esse putatur. Nam si duos discordare ac mutuis concer-

Canon corripiendi optimus quis sit.

Quando aliqui quid habeat aduersum nos.

Reconciliandi modus seruandus.

tare disceptationibus contingat, vtrique etiam videatur non se, sed alterum contentionis animum ac materiam præbuisse, videaturque vtrique non habere se, pro quo veniam petat ab alio, nec sibi causam esse vt quem reconciliet, sed iudicet se potius reconciliandum. Vtr iam quæso hic alterum debet præuenire ac reconciliare? vtrique enim sibi innocens videtur. Quia igitur se prior humiliabit? Discesserunt enim à se mutuo, & suo iudicio nater est reus. Dicendum, veniam prior petet perfectior: perfectior autem est humilior. Si laudem dixerò perfectionis & perfectorum præconium, nemo non optat perfectior, imo perfectissimus inueniri. Ecce igitur filii, quo probes te esse perfectiorem aut perfectionis zelatorem, confitere te fuisse imperfectiorem, fratremque offendisse tuum. Agnosce inquam, tu prior imperfectionem tuam, tuam culpam confitere, veniam prior pete, reatum & offensionis causam tibi imputa, & fratrem tuum stude lucrari, te illi humilians & veniam petens. Si verbo laesisti, verbo iterum placata fratrem humilium grauaisti iniuria, beneficio iterum consolare: si contempsisti illum, honore afficias iterum, atque iterum te humilies. Quomodo vultus insultasti, ita iterum opponas remedium. Nec erubescas de tui humiliatione, quia non sumus hic o filii, vt alter altero se ostentet aut innocentiorem aut sanctiorem, sed quoniam in via delictorum sumus. Nihil idcirco nobis aliud arrogemus, quam delicta nostra, quæ non frontosè ac temerè exculemus, sed humiliter ac verecundè agnoscamus confiteamurque, & offendentibus ex animo ignoscendo, & ab offensis, humiliter veniam petendo. Tunc enim concussam aut saltem reparatam resarciatamque semper tenebimus charitatis, concordiam, & cum omnibus hominibus mutuam pacem, largiente id nobis Domino nostro Iesu Christo, qui est benedictus in secula. Amen.

Roman. 12.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

Quibus debeamus iustitiam, & quam multiplex sit iustitia.

Nisi iustitia vestra abundauerit plus quam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum celorum. Matthæi quinto. Iustitiam hic vocat, quomodo Augustinus eam describens: iustitia, inquit, est virtus, tribuens vicinique quod suum est. Tribus autem filij debetis, quibus si reddideritis, quod debetis, eritis iusti. Debetis enim aliquid Deo, debetis proximis, debetis & vobis ipsis. Reddere quod debetis, & ordinate te habere ad illum cui aliquid debes, vt illius caveas offensam, vt impendas charitatem, beneficium, curam seu obsequium. Primo autem sibi ipsi debet homo curam, & hoc ex parte hominis vtriusque, hoc est, tam animæ quam corporis. Vtrunque enim regendum curandumque suscepit à Domino sibi commendatum. Nec leuis vtriusque hæc cura putanda est: plerunque enim contraria exposcunt. Quare non modica discretione vigilandum est, vt vni ita cura adhibeatur, ne alteri suum ius, debitumve præcipiatur. Itaque corpori debemus reflectionem & disciplinam. Quorum primum huc pertinet, ne corpus viribus subtractis deficiat: alterum, ne aucta petulantia lasciuat & spiritui insultet. Vtrunque certè periculosum est & extinctio spiritus. In eundem namque finem tendunt, corpori nimium indulgere, & nimium subtrahere. Neque enim carebit periculo, tametsi mediū attigeris, vt neque minus, neque nimia

Augustin.
Iustitia quid sit.

Tribus est homo debitor.

I.
Quidnam sibi ipsi debeat homo.

Corpus nostrum quomodo regendum sit.

Rom. 12.